

УДК 37.013.42: 613.6

В. П. Мойсеюк,
соціальний педагог,
Мельнице-Подільський територіальний центр
соціального обслуговування Тернопільської області

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Мойсеюк В. П. Педагогічні умови формування культури професійного здоров'я майбутніх соціальних педагогів.

У статті розкрито причини погіршення здоров'я молоді у студентському віці та визначено педагогічні умови ефективності процесу формування культури професійного здоров'я майбутніх соціальних педагогів.

Ключові слова: педагогічні умови, культура професійного здоров'я, соціальні педагоги.

Мойсеюк В. П. Педагогические условия формирования культуры профессионального здоровья будущих социальных педагогов.

В статье раскрыты причины ухудшения здоровья молодежи в студенческом возрасте и определены педагогические условия эффективности процесса формирования культуры профессионального здоровья будущих социальных педагогов.

Ключевые слова: педагогические условия, культура профессионального здоровья, социальные педагоги.

Moyseuk V. Pedagogical terms of forming of culture of professional health of future social teachers.

The article identifying the causes ill health in young student's age and pedagogical conditions of efficiency of the process creating a culture of occupational health of future social workers.

Key words: pedagogical terms, the culture of professional health, social pedagogues.

Постановка проблеми. Процес формування культури професійного здоров'я майбутніх соціальних педагогів передбачає вплив на вже практично сформовану особистість, яка характеризується наявністю життєвих настанов та цінностей, які, на жаль, не завжди зорієнтовані на досягнення фізичного, духовного, соціального благополуччя, особистісної та професійної самореалізації студента. За таких обставин формування культури професійного здоров'я майбутніх соціальних педагогів вимагає цілеспрямованого впливу на свідомість студентів, орієнтації молодих людей на здоров'язбережувальну навчальну та в майбутньому професійну діяльність. На результат виконання вищезазначених завдань значно впливає організація освітнього процесу у ВНЗ.

Прогресивні соціально-економічні перетворення, якими характеризується сучасний розвиток нашого суспільства, вимагають від державних, освітніх установ висококваліфікованих фахівців, які б володіли достатнім обсягом знань та відзначалися якісно новими підходами до розв'язання поставлених завдань. Для підготовки фахівців, які б відповідали вимогам сучасності у ВНЗ, зазвичай підвищується інтенсивність навчальної діяльності, збільшується програмне навантаження на студентів. Ці та інші обставини, пов'язані з недосконалою організацією навчального процесу в більшості випадків, призводять до погіршення психологічного, фізичного здоров'я студентів, нервово-емоційного перевантаження та зниження показників їхньої працездатності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць свідчить про відсутність однозначного підходу до проблеми здоров'я. Проте різноманітні підходи до визначення, класифікації здоров'я не суперечать, а навпаки взаємодоповнюють, взаємопідсилюють один одного і дозволяють розглядати його з різних позицій. У психолого-педагогічній літературі спроба розв'язання завдань щодо формування, збереження здоров'я у студентському віці відображена в низці досліджень (Г. Апанасенко, Н. Блінов, В. Воронцова, Е. Казін, Л. Міхеєва, Л. Соколенко та інші); розробленню педагогічних шляхів розв'язання проблеми формування культури здоров'я присвятили свої наукові праці (Л. Анісімова, С. Бондаренко, Л. Волков, М. Гончаренко, К. Ігошев, Д. Колесов, О. Костенко, В. Оржеховська, Н. Панченко, О. Пилипенко, П. Сидоров, Е. Скворцова, А. Сухарєв, Л. Флего); питання професійного здоров'я досліджували (Е. Зеєр, Е. Іванов, В. Карвасарський, О. Крайнюк, Г. Мешко, Л. Мітіна, В. Пономаренко).

Проблема визначення педагогічних умов, які сприяють формуванню культури здоров'я студентів у період навчання у ВНЗ, знаходить своє відображення в наукових працях Н. Башавець, Д. Вороніна, А. Домашенко, Ю. Драгнєва, С. Кириленко, Г. Кривошеєвої, Л. Лубишевої та інших.

Виокремлення нерозв'язаних аспектів загальної проблеми. Актуальність проблеми визначення педагогічних умов формування культури професійного здоров'я майбутніх соціальних педагогів зумовлюється низкою суперечностей і особливо між: суспільною необхідністю в професійній діяльності соціального педагога, який володіє культурою професійного здоров'я і здатністю до її трансляції, а також недостатньою розробленістю наукових основ її формування; недосконалою організацією освітнього процесу у ВНЗ в аспекті здоров'яформування, здоров'язбереження та необхідністю дотримання і реалізації відповідних педагогічних умов для формування культури професійного здоров'я у майбутніх фахівців; потребами виробництва у здорових фахівцях і відсутністю методик їх оздоровлення під час навчання у вищій школі; природним бажанням людини бути здоровою і її знаннями про здоров'я та вміння його зберігати і зміцнювати.

Мета статті полягає у розкритті причин погіршення здоров'я молоді в студентському віці та визначенні педагогічних умов формування культури професійного здоров'я майбутніх соціальних педагогів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Юнацький (студентський) вік характеризується своєю сенситивністю для здобуття освіти, розвитку моральної, інтелектуальної, вольової сфери особистості молодої людини. І. Кон вважає одним із основних досягнень цього віку – новий рівень самосвідомості, відкриття свого внутрішнього світу в його індивідуальній цілісності та унікальності. Юнаки та дівчата в студентському віці переконані у своїй особливості, унікальності. Вони відзначаються власним світом думок, почуттів і переживань, поглядами, оцінками, посиленням інтересом до себе та спрямованістю у самопізнанні [3, с. 116]. Тому саме цей період буде сприятливим для формування в майбутніх соціальних педагогів моральних і духовних цінностей, які б спонукали їх до професійного, особистісного зростання.

На думку М. Віленського, студентський вік є «піком» розвитку фізичних потенціалів. Він зазначає, що в цьому віковому діапазоні організм зберігає відносно високу працездатність, загальний високий рівень функціональної активності [1, с. 98]. У процесі навчальної діяльності студентам важливо не забувати про відпочинок. Оскільки правильно організоване дозвілля не тільки сприяє відновленню фізичного, психологічного ресурсів організму, запобігає емоційному виснаженню, але й забезпечує культурний розвиток особистості.

Але у процесі свого інтенсивного особистісного та професійного становлення студенти зазвичай недостатньо уваги приділяють формуванню та збереженню свого здоров'я. На думку Л. Міхеевої, оптимальний стан здоров'я студентів залежить від таких чинників: 1) емоційний дискомфорт, спричинений труднощами навчального процесу; перевантаження навчальним матеріалом, складність стосунків у системі «студент – викладач – батьки»; 2) інтенсивний негативний вплив середовища існування: зростання почуття невпевненості, заниженої самооцінки, агресії, невдоволення собою і світом, які «придушуються» тютюном, алкоголем, різними наркотичними речовинами тощо. Вона зазначає, що для обмеження їх впливу у навчальних закладах необхідно проводити систематичну роботу з озброєння молоді навичками здорового способу життя та залучати усіх учасників навчально-виховного процесу до створення здорового середовища, яке сприятиме формуванню, збереженню, зміцненню та відтворенню здоров'я молоді [6, с. 320]. Л. Соколенко частково погоджується з позицією Л. Міхеевої, проте у своїх наукових працях вона більше уваги акцентує на валеологічній компетентності викладачів. Науковець зазначає, що в період навчання молодих людей у ВНЗ на формування в них культури здорового способу життя негативно впливає недостатня поінформованість викладачів у питаннях валеології, що є причиною неготовності студентів до ведення здорового способу життя та недотримання самими викладачами норм здорового способу життя [2, с. 97].

Для формування культури професійного здоров'я майбутніх соціальних педагогів в освітньому процесі необхідно консолідувати зусилля всіх суб'єктів навчальної діяльності та створити сприятливі педагогічні умови у ВНЗ. У розумінні А. Новікова, педагогічні умови є такими обставинами процесу навчання і виховання, які заздалегідь забезпечують досягнення педагогічної мети [7, с.77]. Подібний підхід до інтерпретації педагогічних умов використовується і Н. Яковлевою. Педагогічні умови, на її погляд, є сукупністю засобів у навчально-виховному процесі, які забезпечують студентам досягнення професійно-творчого рівня діяльності [8, с.99].

Досліджуючи шляхи формування культури здоров'я як пріоритетної цінності у вихованні студентської молоді, Г. Кривошеєва зазначає, що сформованість культури здоров'я у студентів ВНЗ залежить від дотримання таких психолого-педагогічних умов: 1) координація цілей формування культури здоров'я і вищої освіти загалом; 2) постійне спонукання студентів до потреби у зміцненні свого здоров'я; 3) організація самостійної діяльності

студентів щодо самооздоровлення, самоосвіти, саморозвитку й самовиховання; 4) синтез наукових знань про здоров'я, способи його зміцнення і формування, розроблених у психології, філософії, медицині, екології, фізичному вихованні і, у зв'язку з цим, розроблення інтегрованих курсів; 5) орієнтація навчальних планів і програм інтегрованих курсів на максимальне наближення навчальної роботи студентів до самостійної практичної діяльності з питань самооздоровлення, на формування у майбутніх спеціалістів «настанови» на здоров'я; 6) формування культури здоров'я з урахуванням її початкового рівня в кожного студента (індивідуально-диференційована спрямованість усього комплексу навчально-виховних дій) [4, с. 10].

У результаті дослідження соціально-педагогічних умов формування культури здоров'я старшокласників С. Киреленко [5, с.16] дійшла висновку, що якість оволодіння культурою здоров'я старшокласників зростає, якщо:

- удосконалюється виховний процес з формування культури здоров'я, що передбачає гуманістичний та особистісно зорієнтований підходи, посилення уваги до особистості старшокласника з урахуванням його можливостей і потреб, допомогу у захисті прав підлітка;
- здійснюється комплексний підхід до педагогічної діагностики; використовуються відповідні матеріали для прогностичних висновків;
- розширюється соціальний досвід старшокласників, формуються життєві звички культури здоров'я на основі позитивної мотивації на ведення здорового способу життя;
- створюються шкільні традиції здорового способу життя, проводиться відповідна оздоровча робота серед учнівської молоді, вчителів, батьківської громадськості;
- посилюються соціальний і педагогічний контроль за поведінкою учнів старших класів.

Дослідження сутнісних аспектів культури професійного здоров'я соціального педагога, покладених в основу наших попередніх наукових публікацій, з'ясування особистісних особливостей в юнацькому віці та аналіз основних причин, від яких залежить здоров'я студентів, дозволили нам визначити педагогічні умови формування культури професійного здоров'я у майбутніх соціальних педагогів, а саме:

- формування у студентів здоров'ятворчих мотивів та ціннісних настанов на досягнення особистісного та професійного благополуччя;
- стимулювання пошуково-дослідної діяльності майбутніх соціальних педагогів задля поглиблення вже існуючих та оволодіння новими знаннями з питань збереження і зміцнення професійного здоров'я;
- популяризація здорового способу життя в освітньому середовищі та вдосконалення змісту освіти шляхом валеологізації змісту навчальних програм;
- орієнтація студентів на діяльність із самовдосконалення шляхом самовиховання, самоосвіти та самооздоровлення;
- формування у майбутніх соціальних педагогів фізичної, психологічної та моральної стійкості.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У процесі дослідження нам вдалося виявити основні причини погіршення здоров'я молодих людей в студентському віці та визначити комплекс педагогічних умов, дотримання і реалізація яких в освітньому процесі ВНЗ, на наш погляд, забезпечить високу якість та ефективність оволодіння майбутніми соціальними педагогами культурою професійного здоров'я, що слугуватиме основою їх здоров'язбережувальної, здоров'ятворчої навчально-професійної діяльності.

Перспективою подальших досліджень є розроблення шляхів реалізації визначених педагогічних умов та створення, апробація, експериментальна перевірка ефективності технологій формування культури професійного здоров'я майбутніх соціальних педагогів.

Література

1. Виленский М. Я. Физическая культура в научной организации процесса обучения в высшей школе: [учеб. пособ.] / М. Я. Виленский. – М. : МГПИ, 1982. – 156 с.
2. Воскобойнікова Г. Л. Вікова фізіологія, шкільна гігієна і валеологія: [навч.-метод. посіб.] / Воскобойнікова Г. Л., Головка О. Ф., Соколенко Л. С. [за ред. П. Д. Плахтія]. – Кам'янець-Подільський: ПП Буйніцький О. А., 2010. – 148 с.
3. Кон И. С. Психология ранней юности : [кн. для учителя] / И. С. Кон. – М. : Просвещение, 1989. – 255с.
4. Кривошеева Г. Л. Формування культури здоров'я студентів університету : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / Г. Л. Кривошеева. – Луганськ, 2001. – 18 с.
5. Кириленко С. В. Соціально-педагогічні умови формування культури здоров'я старшокласників : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / С. В. Кириленко. – К., 2004. – 17с.
6. Міхеєва Л. Особливості формування здорового способу життя у молодого покоління / Л. Міхеєва // Освіта регіону. – 2011. – №3. – С. 318–321.
7. Новиков А. М. Как работать над диссертацией : [пособ. для начинающего педагога-исследователя] / А. М. Новиков. – [2-е изд.]. – М. : ИПК и ПРНОМО, 1996. – 112 с.
8. Яковлева Н. М. Теория и практика подготовки будущего учителя к творческому решению воспитательных задач : дис. ... докт. пед. наук / Н. М. Яковлева. – Челябинск, 1992. – 403 с.

Стаття надійшла до редакції 9.05.2012 р.

УДК 37.09 + 378

К. П. Нечипоренко,
викладач,
Київський університет
імені Бориса Грінченка

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ТВОРЧІ ВМІННЯ У СТРУКТУРІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Нечипоренко К. П. Интеллектуально-творчі вміння у структурі особистості майбутнього вчителя початкової школи.

У статті розкрито зміст інтелектуально-творчих умінь та обґрунтовано їх місце у структурі особистості майбутнього вчителя початкової школи.

Ключові слова: інтелектуально-творчі вміння, особистість майбутнього вчителя початкової школи.